

יש בערכין פרק שלישי ערכין

זו

עין משפט
נר מצוה
א א מיי פ"ג מהלכות מעשה
קרבנות הלכה ט ופי' מהל'
מוחזקי כפרת הלכה יא:
ב ב מיי פ"ג מהלכות ערכין
הלכה ו:
טורה אור השלם

1. וְעֵתָּה הַתְּרַבֵּי וְאִשְׁפֹּטָה אֶתְכֶם לִפְנֵי יָד אֵת כָּל צְדֻקוֹת יְיָ אֲשֶׁר עֲשֶׂה אֵתְכֶם וְאֵת אֲבוֹתֵיכֶם: שְׁמוּאֵל א יב ו
2. הָאֵל הוּא דַּרְשֵׁי מִבְּקֵי צִדִיק וְהַלֵּיל כּו' ו
3. בְּרֵאשִׁית מַמְלַכּוֹת וְהַזְקִים בֶּן יֶאֱשֶׁרָה מְלֶכֶךְ וְהַזְהַר יָדָה הָדָר יִזְהַר מֵאֵת יְיָ לֹא־מֵר: וְרִמְיָה כו א
4. וְאֵם כֶּךָ הוּא מְצַרְפָּךְ וְהַתְּעַמְדוּ לִפְנֵי הַבַּיִת וְהַעֲרִיךְ אֵתוּ הַבַּיִת עַל פִּי אֲשֶׁר תִּשְׁבַּי יְד הַבַּיִת: וְעִרְבִינוּ הַבַּיִת: וְקִרְיָה כו ב
5. וְאֵם יָד הוּא וְאֵין יָדוֹ מִשְׁנַת וְלִקְחָהּ כְּבַשׂ אֶחָד אֲשֶׁר לַעֲשׂוּפָה לְכַפֵּר עָלֶיהָ וְעַשְׂרוֹן סֹלֶת אֶחָד כְּלוֹל בַּשְּׂמֶן לְמִנְחָה וְלֹג שֶׂמֶן: וְקִרְיָה יד כב

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה למעילות וכו'
מסילות הסי' ו' לח"כ מ"ה
בראשית מאי שג' דמכ"ב:
(ו) ד"ה והערכין נענך וכו'
ערך אשה הסי' ו' לח"כ מ"ה
הערך בזמן: (ז) ד"ה אלז וכו'
ע"י וכו' הסי' ו' לח"כ מ"ה השג
יד בר' וקפ"ד: (ח) ד"ה השנים
בנידר נענך הוא ולא נענך:

שינויי נוסחאות

[א] אומר אלמלי ט' גמ' גמ' א
אלמל' (בכפית) [ב] יתוס'
בראשית ממלכת צדקיה מלך
יהודה (יחזקאל ט') ביקש [ג]
[ד] השג יד בנידר הגב' ל' נמנעין
זכרון מכאיו כאשר משג [ה]
[ו] לוס' לפ' מעשיס' [ז]
[ח] מיצ' ידיה נממ' [ט]
[י] נלמו ביחודי פחות מכן עשירי
[יא] מנת שנת העשירי
[יב] נולד לישינא קדל'
[יג] ה' למ' מהע' על [יד] וכו'
[טו] ג' לא' והערבין בנידר
כיצי' ילד שהעירין וק' וזכר
שהעירין נקבו ולא אלטרין לומר
השנים בנידר וכו' [טז] נענך
כיצי' י' [יז] ל' פירשתי
[יח] מהרש"ק מ"י [יט] ח"ס מנייה
שעיר' דמי' ללקטן: [כ] עני
מפרש הסי' נמס' [כא]
[כב] וזמנ' מה שאמר זה על
[כג] ע' ע' ע' ע' [כד] ומה"ה
אלז בקרבנות [כה] נדפ"ר
ואור' [כז] ואומר דעשירי שאמר
[כח] וט' משמע ריהטא
דשמנ' דאמרי' אלז כ'י'
[כט] מיצ' פ' דמני' נממ' [לו]
[לז] ממחול' צד' מש' [לח]
[לח] נדפ"ר שהירור' וכו'
[לח] כ' ג' צ"ק אלז הוא
למעוטי' מצורע עשירי ומדירו
עני כדפיקת' כ' עני. מדיר
הרמ"ר [לו]

שיטה מקובצת

תוס' ד"ה השג יד כ' בנידר
ליין. וי"ל משום דשנים בנידר
אל ליה הוא א"ז וק' היה ראוי
השג יד יהיה בנידר אם עני אם
עשיר. לכן נתנה כהר' לישנא והיינו דקאמר
בגמרא אידיד דאמר הו' בנידר
אמר השנים בנידר. וא"ל:

השג יד בנידר והשנים בנידר והערכין
בערך. תימה אמאי לא
ערבניהו צדכי הדדי וליתמי השנים
והערכין בערך ועוד תימ'
אמאי לא תני י' זכר ונתן ערך
נקבה ולא אלטרין לקמן לומר
הערכין נענך י' כו' כ"צ עני
שהעריך את העשיר כו'. י' פ' רש"י
לעיל (ד' ז): פרק אין נערכין
פחות כו':

השג יד בנידר במערך הוא. פ"ד
נמעריך דוקא לא בנידר
כדקאמרי' לקמן בהאומר משקלי (ד'
ה) חומר נדרים מצערכין
שהנדרים חלים על ההמה ועוף
ואין נידונין בהשג יד מה שאין
כן בערכין י' (ו) והוא למעוטי'
מצורע עשיר: (ז) השג יד
בנידר כיצי' עני שהעריך את
העשיר נותן ערך עני. י' מפי הסי'
נמס' מיאוי' כגון עשיר שאמר ערכי עליו
ושמע עני י' ואמר זה עליו
ותן ערך עני ואלז בקרבנות
אינו כן הרי שאמר קרבן של מצורע זה עשיר
כו' י' אה' פלוג רבי ואומר י'
עשיר שאמר ערכי עליו ושמע עני
ואומר זה עליו ושמע עני וואמר
מה שאמר זה עליו ותן ערך עשיר
כמו בקרבנות וכן משמע ע' פ' דמתני':
ב אלז מדירו עשיר מאי הכי נמי
למיימי בעשירות א"ה מאי אלז
בקרבנות אינו כן. והלא בקרבנות
כמו כן הדין שאם אמר עשיר
קרבנות של מצורע עני זה עליו
מציא קרבן עשיר וכו' מאי חילוק יש
בקרבנות לערכין ומשני אחדא פ'י
אמורע עשיר ומדירו עני לאליו
גבי מצורע אם אמר עני קרבן של
מצורע עשיר זה עליו ותן ערך עשיר
ללא אזלינן זמנ' הנוטר ובערכין
אזלינן זמנ' הנוטר לאליו אמר עשיר
ערכי עליו ושמע עני [ואמר] מה
שאמר זה עליו ותן ערך עני לאליו
זמנ' הנוטר ומש"ה אלטרין הוא
למעוטי' גביה ללא אזלינן זמנ' נודר
כמו בערכין ולרבי דאמר ערכין
וקרבן שוין דדין זה אם כן אלז עשיר
אלטרין הוא למעוטי' מצורע עשיר
כ'ל שמדירו עני דנותן ערך עשיר
שהרי עשיר דסי' הואיל ורבי זמנ' חוצצ'
דגב' אלז הסי' ג' מיוצ' זמנ' חוצצ'
דגב' וייתי קרבן עני קמ"ל ללא
אלז לרצנן לא אלטרין הוא למעוטי'
מצורע עני ומדירו עשיר דהואיל
דבערכין אזלינן זמנ' נודר פשיטא
דנמורע עני אזלינן זמנ' נודר
ולא אלטרין הוא לכי כ'נ' כפי'
וכו' פירש רש"י וכו' דייקנן צסוק'
דשמעין כן הוא אלז לרצ' עיון לרבי
דמדמא אמר העשיר ערכי עליו
לקרבנות דלמורע עשיר דעני הנוטר
זמנ' לאיתוי קרבן עשיר והיינו
דוקא כשאמר העני הרי עני עליו
קרבנות מצורע זה לפוטרו ואם
כאמר עני מאי טעמא דרצנן כיון
שאמר הרי מה שאמר זה עליו
לפי

פורענות מודמנה לו. למי שעברו עליו
לרצנים יוס נלל יסורין: מפני
הסוכחה. שהיה מוכיח להם
מעשיהם: מאי דמכ"ב זה דור
דורשיו. דמקיש דור לדורשיו:
(למעיוסא). לענין חסידות (ה) : מאי
שג' דמכ"ב ציהויקיס ודלקיהו
בראשית לפי שציקס הקצ"ה להפוך
מעשה בראשית צימיהם: סוקפא.
כעס: ניהוסא. נוח לרללז:
הדרן עלך יש בערכין

השג יד בנידר. תורת דין
השג יד שהעני נידון בערכין
לפי השג יד דמכ"ב א' ואם נמך הוא
מעריך זמנ' נודר אזלינן ולא זמנ'
נידר כדמפרש לקמן: ואפסיס
נידור. כדמפרש לקמן [ומ] ילד
שהעני זקן ותן ערך זקן ללא
אזלינן זמנ' שנים (ה) ידיה
דנודר דהא לא אמר ערכי עליו
אלז ערך פלוני עליו וערך זקן
מזן ששים ומעלה פחות מערך
לפי: והעני נענך. נקב'
הערך דוכר וקבשה זמנ' נענך
אזלינן זמנ' זמנ' מעריך כדמפרש
לקמן [ש] א' השג יד שהעריך אשה
לדמר ערך פלוני עשה פלוני
עליו ותן ערך (ה) הנערך: זמנ'
הערך. כדמפרש לקמן [ש] א' שאלס
הערך עלמו (ה) פחות מזן
עשירי דהוי ערך קפין כן כל
הקתל וכו' נמי אם עני קרבן
אם כן:

רבינו גרשום

פורענות מודמנת לו. ואם איני
לו אהר נאלו בתוך י' יוס נעולו
מאותו פורענות: צדקות ה' אהר
עשה [אתכם ואת אבותיכם].
מלמד שבצדקה עשה את אבותיכם
ולא בדין: זה דור דורשיו כהוה כן
דורשיו. כלומר כהוה כן דורשיו
היינו מנהיגו: לענין תוקפא וניהורא.
כלומר שאם הנמנין קפין כן כל
הקתל וכו' נמי אם עני קרבן
אם כן:

השג יד בנידר והשנים בנידר
הערך בומן הערך השג יד בנידר
כיצי' עני שהעריך את העשיר
נותן ערך עני ועשירי שהעריך את
העני נותן ערך עשירי אבל בקרבנות
אינו כן "הרי שאמר קרבנו של מצורע
זה עליו היה מצורע עני מביא קרבן
עני עשירי מביא קרבן עשירי רבי
אומר אומר אפי' עשירי בערכין
כן יכו' מפני מה עני שהעריך את
העשיר נותן ערך עני שאין העשיר
חייב בלום אבל עשיר שאמר ערכי
עלי ושמע עני ואמר מה שאמר זה
עלי נותן ערך עשיר: גמ' ה' השג
יד במעריך הוא כדכתי' "אשר תשיג
יד הנוטר יעריכנו הכהן השנים
בנידר בערך הוא אידי דאמר השג
יד בנידר אמר נמי השנים בנידר:
השג יד בנידר כיצי' עני שהעריך את
העשיר נותן ערך עני: מ"ט דאמר
קרא אשר תשיג יד הנוטר יעריכנו
הכהן השנים בנידר: אמר חומר
נדרים מצערכין שהנדרים אין
פיוסיס בהשג יד ומשני דדפיסי
על עני אשר תשיג וגו'. כלומר הא
דקי למעריך הכה נודר (ה) לישג'
דקרא נקט: השנים בערך (ה) ולא
נידור. דהאומר דמי פלוני עליו אין
נידון לפי מנת שנים אלז כפי
צלותו פלוני נמכר בשוק: ואף על גב
דאמר עשיר. זמניה. מדירו היינו
זה שאמר קרבן מצורע טו' עני:
דלמא עליה. דלמורע חק רחמנא
אלזל זמניה. דהוי עני: מאי אלז
בקרבנות אינו כן. הא בקרבנות נמי
אלזת זמנ' נודר:

עשיר. לכן נתנה כהר' לישנא והיינו דקאמר
בגמרא אידיד דאמר הו' בנידר אמר השנים
בנידר. וא"ל:

השג יד בנידר והשנים בנידר והערכין
בערך. תימה אמאי לא
ערבניהו צדכי הדדי וליתמי השנים
והערכין בערך ועוד תימ'
אמאי לא תני י' זכר ונתן ערך
נקבה ולא אלטרין לקמן לומר
הערכין נענך י' כו' כ"צ עני
שהעריך את העשיר כו'. י' פ' רש"י
לעיל (ד' ז): פרק אין נערכין
פחות כו':

השג יד בנידר. תורת דין
השג יד שהעני נידון בערכין
לפי השג יד דמכ"ב א' ואם נמך הוא
מעריך זמנ' נודר אזלינן ולא זמנ'
נידר כדמפרש לקמן: ואפסיס
נידור. כדמפרש לקמן [ומ] ילד
שהעני זקן ותן ערך זקן ללא
אזלינן זמנ' שנים (ה) ידיה
דנודר דהא לא אמר ערכי עליו
אלז ערך פלוני עליו וערך זקן
מזן ששים ומעלה פחות מערך
לפי: והעני נענך. נקב'
הערך דוכר וקבשה זמנ' נענך
אזלינן זמנ' זמנ' מעריך כדמפרש
לקמן [ש] א' השג יד שהעריך אשה
לדמר ערך פלוני עשה פלוני
עליו ותן ערך (ה) הנערך: זמנ'
הערך. כדמפרש לקמן [ש] א' שאלס
הערך עלמו (ה) פחות מזן
עשירי דהוי ערך קפין כן כל
הקתל וכו' נמי אם עני קרבן
אם כן:

רבינו גרשום

השג יד בנידר והשנים בנידר והערכין
בערך. תימה אמאי לא
ערבניהו צדכי הדדי וליתמי השנים
והערכין בערך ועוד תימ'
אמאי לא תני י' זכר ונתן ערך
נקבה ולא אלטרין לקמן לומר
הערכין נענך י' כו' כ"צ עני
שהעריך את העשיר כו'. י' פ' רש"י
לעיל (ד' ז): פרק אין נערכין
פחות כו':

השג יד בנידר והשנים בנידר והערכין
בערך. תימה אמאי לא
ערבניהו צדכי הדדי וליתמי השנים
והערכין בערך ועוד תימ'
אמאי לא תני י' זכר ונתן ערך
נקבה ולא אלטרין לקמן לומר
הערכין נענך י' כו' כ"צ עני
שהעריך את העשיר כו'. י' פ' רש"י
לעיל (ד' ז): פרק אין נערכין
פחות כו':

עשיר. לכן נתנה כהר' לישנא והיינו דקאמר
בגמרא אידיד דאמר הו' בנידר אמר השנים
בנידר. וא"ל: